

Китоби Юъил ва Калисои Лаъудикияи Адвентистони рӯзи ҳафтум — Шумораи бисту якум

Jeff Pippenger

2025-12-31

Рақами Бисту Як

Ва аз замоне ки қурбонии ҳаррӯза бардошта шавад, ва макруҳоте ки харобӣ меоварад барпо гардад, ҳазору дусаду навад рӯз хоҳад буд. Дониёл 12:11.

Аз 22 октябри соли 1844, татбиқи вақти нубувват дигар татбиқи дурусти пешгӯӣ нест барои онҳое ки меҳоҳанд каломии ростиро дуруст тақсим намоянд. Давраи 1290 сол дар ояти ёздаҳум бояд ҳамчун давраи рамзӣ баъд аз соли 1844 татбиқ гардад, ва ин татбиқ баъд аз 1844, ё даврае бидуни унсурҳои «вақт», бояд фаҳмиши бунёдии ҳақиқатро, чунон ки пеш аз 1844 дарк мешуд, нигоҳ дорад. Рақами 1290 давраи 30-ро ифода мекунад, ки пас аз он 1260 меояд. Фаҳмиш пеш аз 1844 чунин буд, ки сӣ сол аз 508 то 538 давраи омодагӣ барои он буд, ки зиддимасеҳ аз 538 то 1798 ба ҳукмронӣ оғоз намояд.

Гузариши сисолаи мавриди сухани Павлус дар 2 Таслӯникиён мебошад. Павлус ҳеҷ ишорае ба унсури «замон» намеорад, аммо ӯ хусусиятҳои нубуввати онро муайян месозад, ки дар он бутпарастӣ дар он сӣ сол ба папизм ҷой медиҳад. Сипас ҳукмронии папавӣ оғоз ёфт. Фаҳмиши таърихӣ, бидуни ҳеҷ унсури замон, гузариши салтанати ҷоруми нубуввати Китоби Муқаддасро ба салтанати панҷум муайян мекунад, ки аз паси он нахустини ду хунрезии папавӣ меояд; ва ҳамин тавр он гузариши салтанати шашумро ба иттиҳоди сегонаи аждаҳо, ҳайвон ва пайғамбари козиб, ва хунрезии дувуми папавӣ ба намуна меоварад.

Сӣ соли тайёрӣ, ки аз пайи он як давраи набавӣ меояд, рамзи асосии аҳди Худо бо қавми баргузида аст. Гузариши ду қудрат дар тӯли он сӣ сол, ки пас аз он 1260 соли таъкибот меояд, бо сӣ соли тайёрии Масеҳ, ки пас аз он 1260 рӯзи наҷот меояд, мувофиқат мекунад. Сӣ соли тайёрии зиддимасеҳ нусхаи қалбакии сӣ соли тайёрии Масеҳ буд. Анҷоми он сӣ сол ё қудратёбии Масеҳро ҳангоми таъмиди Ў муайян мекунад, ё қудратёбии зиддимасеҳро дар соли 538. Қудратёбии зиддимасеҳ аз дастгирии иқтисодӣ ва низомие омад, ки аз салтанати пешин меомад, ва қудрате ки бар Масеҳ рехта шуд, аз салтанати пешине омад, ки Ў сӣ сол пеш онро тарк карда буд.

Танаффус дар ин ду давра бо қувватбахшӣ муайян карда мешавад, ва танаффус дар ин ду давра, ки аз ҷониби Ибром ва Павлус баён шудааст, бо муқоисаи оддӣ шинохта мешавад. Дар тафовути сисолаи Ибром ва Павлус, давраи омодагӣ сӣ соли аввал буд, ки раванди аҳдро ифода мекард, ва он насли Ибромо қувват мебахшид, то пешгӯии бандагиро дар Миср ба иҷро расонанд. Ҷорсаду сӣ сол боз як тақсимои рамзии дигар низ дорад, зеро, агар

дуруст татбиқ карда шавад, дусаду понздаҳ соли аввалро намояндаи Худо ва Фиръавн ифода мекунанд. Зеро барои Юсуф ва дусаду понздаҳ соли аввал он Фиръавни неқ буд, ва барои Мусо ва дусаду понздаҳ соли дуюм он Фиръавни бад буд.

Ин тақсимот ду давраи чорнаслро муайян мекунад. Чор насли аввалро метавон бар чор насли дуюм, сатр бар сатр, татбиқ кард, ва дар ин кор, Юсуф ва Мусо, алфа ва омегаи нубувватӣ, бо фиръавни алфаи неқ ва фиръавни омегаи бад дар ҳамкорӣ қарор мегиранд. Аз ин баррасии мувозӣ нури бузург ба даст овардан мумкин аст, аммо ман фақат муайян месозам, ки пешгӯии Абром дар бораи насли чорум ду шоҳиди чор наслро дар давоми 430 сол муайян мекунад. Ин намояндагии дугонаи чор насл дар насабномаҳои Ҳастӣ, бобҳои чор ва панҷ, ёфт мешавад. Вақте ки мо Қобил ва Шисро ҳамчун оғози феҳристи наслҳои хунӣ ба назар мегирем, меёбем, ки аз Шис то Нӯҳ ҳашт насл вучуд дорад, ва ҳангоме ки он дар миёна тақсим карда мешавад, намояндагии ду давраи чорнасли ба вучуд меояд. Ин дар хатҳои ҳаштнаслии ҳар ду, Шис ва Қобил, шинохта мешавад.

Насабномаҳо дар бобҳои чорум ва панҷум бо анҷоми ин насабҳо, ки Нӯҳ аст, нишон дода шудаанд. Нӯҳ рамзи аҳди Худо бо инсоният аст, чунон ки ин бо камонқавс намояндагӣ мешавад. Абром рамзи аҳди Худо бо қавми баргузида аст, чунон ки ин бо хатна намояндагӣ мешавад. Ин ду аҳд ҳамеша бо ҳам пайваستاанд, ва Ҳастӣ 11, ки дар он мо бурчи Бобилро рост пас аз тӯфони Нӯҳ меёбем, ҳамон ҷост, ки насабномае, ки ба Абром мерасонад, баён карда мешавад. Дар он порча даҳ насл аст, на ҳашт. Дар порчае, ки ба Абром мерасонад, ва дар порчае, ки ба Нӯҳ мерасонад, аҳдҳои Нӯҳӣ ва Иброҳимӣ намояндагӣ шудаанд.

Дар порчаи боби ёздаҳум, ки ба қавми баргузида мурочиат мекунад, мебинем, ки ду насл аз он наслҳо аз нури бузург саршоранд.

Ва Эбер сию чор сол умр ба сар бурд, ва Фолаҷро ба дунё овард; ва Эбер баъд аз он ки Фолаҷро ба дунё овард, чорсаду сӣ сол умр ба сар бурд, ва писарон ва духтарон ба дунё овард. Ва Фолаҷ сӣ сол умр ба сар бурд, ва Реуро ба дунё овард. Ҳастӣ 11:16–19.

Ишора ба Эбер нахустин ишора ба вожаи ибронӣ аст, ки баъдан ҳамчун вожаи ибрии «ибрӣ» шинохта мешавад. Дар насабномаи қавми баргузида, яке аз он даҳ насл «ибрӣ» номида шудааст, ки он ҳамон номест, ки қавми баргузида бояд бо он шинохта мешуд. Дар се оят Эбер ва Фолиқ барои нишон додани тафовути наҷоди баргузидаи ибрий истифода шудаанд. Эбер маънои «гузаштан аз он сӯ» ё «он касе ки мегузарад» дорад ва решаи вожаи «ибрӣ» мебошад. Ибром рамзи онҳост, ки аз Бобил ба Замини Мавҷуд мегузаранд. «Фолиқ» маънои «тақсим» ё «чудой»-ро дорад, чунон ки дар Ҳастӣ 10:25 зикр шудааст, ки дар айёми Фолиқ «замин тақсим шуд».

Эбер ва Фолек як чудоии набавиро намояндагӣ мекунанд барои онҳое ки мехоҳанд каломии ҳақиқатро дуруст тақсим намоянд. Насабномаи Нӯҳ ду хатти иборат аз ҳаштро ба вучуд овард, ки ду маҷмӯаи иборат аз чаҳор наслро намояндагӣ мекарданд, ҳамон тавре ки 430 сол дар Миср низ чунин аст. Насабномаи Ҳастӣ ёздаҳ бо даҳ ифода меёбад, на бо ҳашт, зеро он насабномаи қавми баргузида аст. Қавми баргузида ба ду гурӯҳи иборат аз панҷ чудо мешавад, ва ба ҳамин васила бо масали даҳ бокира мувофиқат мекунад, ки он масали қавми

аҳдии Худост.

Дар он насабномаи қавми баргузида, номи Фолиқ ва ичрои таърихии ӯ чудо шудани ду табакаи бокирагони ҳикматманд ё аблаҳро ифода мекунад, маҳз дар ҳамон нуктаи таърихи Китоби Муқаддас, ки замин назди бурчи Бобил тақсим шуда буд. Дар рӯйхати даҳгона, Фолиқ рақами панҷ аст, зеро он маркази даҳ мебошад. Эбар, ибронии намунавӣ, ки бо Абром ифода шудааст, бокираи аблаҳро намояндагӣ мекунад, ки убур мекунад ва бокираи ҳикматманд мегардад, вақте ки он ду табақа ҳангоми нидо дар нисфи шаб чудо мешаванд. Эбар, аввалин ибронӣ аз рӯи ном, Абромро намояндагӣ мекунад, ки аввалин ибронӣ аз рӯи аҳд аст. Вақте ки Худованд Абромро аз Бобил берун хонд, ин намунаи паёми нидои нисфи шаб буд, ки ҳамон қувватёбии фариштаи дуҷум аст, ки мардону занонро аз Бобил берун меҳонад.

Масали даҳ духтар бо Эбер ва Фолак нишон дода шудааст, ки даъвате ба берун омаданро намояндагӣ мекунанд, дуруст пеш аз он ки хатти ҷудокунандаи Фолак дари муҳлати имтиёзро бибандад. Дар робитаи нубуввати Эбер баъд аз Фолак 430 сол зист, ва Фолак бошад 30 сол зист. Қадами аввали аҳди сегонаи Абромро Эбер ва Фолак намояндагӣ мекарданд. Абром, чунон ки Эбер ва Фолак, ҳамчун хатти ҷудокунанда миёни ду табақа. Иловаи Павлус ба нубуввати Абром ҳамон иловаи Фолак ба нубуввати Эбер аст. Эбер 400 солро эълон кард, аммо Фолак 430 солро муайян намуд. Пас, Фолак Павлусро намояндагӣ мекард, ва иловаи 30 соли Павлус ба 400 сол, ва хизмати Павлус ин буд, ки Фолаки нубуввати Китоби Муқаддасро муайян созад. «Фолак»-и нубуввати Китоби Муқаддас, ки Павлус муайян кард, чудо шудани қавмро аз айнӣ ба рӯхонӣ намояндагӣ мекард.

Аз Шем то Пелег панҷ насл аст, ва аз Ру то Абром панҷ насл аст.

Ва ба Абром гуфт: «Бидон яқинан, ки насли ту дар замин, ки аз онҳо нест, ғариб хоҳад буд, ва ба онҳо хизмат хоҳад кард; ва онҳо эшонро чорсад сол азоб хоҳанд дод». Ҳастӣ 15:13.

Акнун ба Иброҳим ва ба насли ӯ ваъдаҳо дода шуданд. Намеғӯяд: «ва ба наслҳо», гӯё ки дар бораи бисёре бошад, балки ҳамчун дар бораи як нафар: «ва ба насли ту», ки он Масеҳ аст. Ва ман инро меғӯям, ки аҳде, ки пеш аз ин аз ҷониби Худо дар Масеҳ тасдиқ шуда буд, шарияте ки пас аз ҷаҳорсаду сӣ сол омад, онро ботил карда наметавонад, то ки ваъдари беасар гардонад. Зеро агар мерос аз шарият бошад, пас он дигар аз ваъда нест; аммо Худо онро ба Иброҳим ба воситаи ваъда ато кард. Ғалотиён 3:16–18.

Сисола}

Исо сӣсола буд, ҳангоме ки хизмати Худро оғоз намуд.

Ва ҳуди Исо, чун ба оғози хизмати худ даромад, тахминан сисола буд, ва, ба гумони мардум, писари Юсуф буд, ки Юсуф писари Элӣ буд. Луқа 3:23.

Юсуф ба хизмат ба фиръавн дар Миср ҳангоме оғоз кард, ки сӣсола буд.

Ва Юсуф сйсола буд, вакте ки дар хузури фиръавн, подшоҳи Миср, истод. Ва Юсуф аз хузури фиръавн берун шуд ва тамоми замини Мисрро тай намуд. Ҳастӣ 41:46.

Ҳизқиёл-пайғамбар хангоми оғоз намудани хизмати худ сисола буд, ва хизмати ӯ бисту ду сол давом кард.

Ва дар соли сиюм, дар моҳи чорум, дар рӯзи панҷуми моҳ, хангоме ки ман дар миёни асирон назди наҳри Кебор будам, осмонҳо кушода шуданд, ва ман рӯёҳои Худоро дидам. Ҳизқиёл 1:1.

Ҳизқиёл дар навиштаҳои худ назар ба ҳар пайғамбари дигар бештар ишораҳои таърихӣ дорад. Дар навиштаҳои Ҳизқиёл сздаҳ ишораи мустақим ба санаҳои муайяншаванда мавҷуд аст, ва беҳабар аз он, уламои Китоби Муқаддас ва таърихнигорон тасдиқ мекунанд, ки хизмати ӯ бисту ду солро дар бар гирифтааст, ҳарчанд намедонанд, ки бисту ду рамзи саду чилу чор ҳазор аст.

Подшоҳ Довуд сйсола буд, хангоме ки ба подшоҳӣ оғоз кард, ва ӯ чихил сол подшоҳӣ намуд.

Довуд сисола буд, вакте ки ба подшоҳӣ оғоз намуд, ва чил сол подшоҳӣ кард. Дар Ҳебрӯн бар Яхудо ҳафт солу шаш моҳ подшоҳӣ кард; ва дар Уршалим сию се сол бар тамоми Исроил ва Яхудо подшоҳӣ намуд. 2 Подшоҳон 5:4, 5.

Хукмронии чилсолаи Довуд рақами рамзӣ аст, ва давраи 40 монанди 430 соли Абром ва Павлус мебошад, зеро ин 40 сол ба ду қисм ҷудо шудааст (7 ва ним ва 33 сол). Ду давраи хукмронии чилсолаи Довуд дорои муаммои иловагии нубувватӣ мебошанд, зеро шояди дигари Китоби Муқаддас он ду давраро ҳамчун ҳафт сол ва сию се сол сабт мекунад. Шаш моҳи иловагӣ дар Дуюм Подшоҳон чиро ифода мекунад, ва чӣ гуна 7.5 ва 33 ба 40 баробар мешаванд? Дар он ҷо як ҳампӯшии шашмоҳа вуҷуд дорад, ки бояд ҳақиқати нубувватиро ифода наояд.

Ва рӯзҳое, ки Довуд бар Исроил подшоҳӣ кард, чихил сол буданд: ҳафт сол ӯ дар Ҳебрӯн подшоҳӣ кард, ва сию се сол ӯ дар Ерусалим подшоҳӣ кард. 3 Подшоҳон 2:11.

22 рақами рамзист, ки пайваستшавии Илоҳиятро бо инсоният ифода мекунад, ва хизмати Ҳизқиёл бисту ду сол давом кард. Чордаҳ соли Юсуф ба ду давраи ҳафтсола тақсим мешавад; ҳафтаи аҳди Масеҳ ба ду давраи баробари 1260-рӯза ҷудо мегардад; ва подшоҳии чихилсолаи Довуд ба ду давра шикаста мешавад, бо рамзи иловагӣ, ки ин ду давраро ба ҳам мепайвандад.

Исо Паёмбар, Коҳин ва Подшоҳ аст. Дар рӯзҳои охир Ӯ калисои зафарманди Худро чун байрақи баланд хоҳад кард, ва он калисо ба воситаи Масеҳ — Паёмбар, Коҳин ва Подшоҳе ки Илоҳияти Худро бо одамон муттаҳид сохтааст, ифода меёбад; он одамон ба воситаи Ҳизқиёли паёмбар, Юсуфи коҳин ва Довуди подшоҳ намояндагӣ мешаванд. Ин чор рамз се ҷавонмарди сазоворро дар кӯрае намояндагӣ мекунанд, ки ҳафт баробар аз ҳадди муқаррарӣ бештар тафсонида шуда буд; ва он гоҳ ҷаҳорумин зоҳир шуд, ва Ӯ монанди писари Худо буд. Дар ҷашни ҳайкали тиллоии Набукаднесар тамоми ҷаҳон намояндагӣ мешуд, ва ҳамаи

онҳо калисои зафармандро диданд, ки аз як паёмбари инсонӣ, як коҳини инсонӣ ва як подшоҳи инсонӣ таркиб ёфта, аз тарафи шахси ҷаҳоруми Илоҳӣ нигоҳдорӣ мешуд.

«Шайтон ҷаҳонро асир гирифтааст. Ў рӯзи шанбеи бутпарастонаро ҷорӣ намудааст ва зоҳиран ба он аҳамияти бузург медиҳад. Ў сачдаву эҳтироми ҷаҳони масеҳиро аз рӯзи шанбеи Худованд ба сӯи ин шанбеи бутпарастона рабудааст. Ҷаҳон ба як суннат, ба як ҳукми сохтаи инсон сачда мекунад. Чунон ки Набукаднесар сурати тиллоии худро дар дашти Дуро барпо кард ва ба ин васила худро боло бардошт, ҳамон тавр Шайтон низ худро дар ин шанбеи козиб боло мебардорад, ки барои он либоси осмониро дуздидааст». Review and Herald, March 8, 1898.

Рақами чор

Дар сатҳи нубувватӣ, чиҳил як ушри чорсади Абром аст, ва чор як ушри чиҳил. Ҳар гуна хусусияти нубувватие, ки дар адади чор ёфт мешавад, бояд бо рамзияти чиҳил мувофиқат кунад, ва он, дар навбати худ, бояд бо рамзияти чорсад мувофиқат намояд. Дар ин замина, чор бисёр вақт «ҷаҳоншумул»-ро ифода мекунад, ки фаҳмише ошност, аммо ҳамчунин он «як пешравӣ»-ро ифода менамояд ва дар баъзе заминаҳо «нобудии тадриҷӣ»-ро низ.

Чор карнаи аввали ҳафт карнай нобудии тадриҷии Руми Ғарбиро намояндагӣ мекунанд. Руми Шарқӣ дар Константинопол бо таслим шудан ба чор Султони Усмонӣ ба анҷом расид. Сатр бар сатр, Руми Шарқӣ ва Ғарбӣ дар тӯли чор давра, ки бо чор карнай ифода ёфтаанд, тадриҷан фуру пошиданд, ва ҳамзамон бо Ислом — карнайҳои панҷум ва шашум — низ ба замин зада шуданд. Якҷо ин ду хат сукути Румро дар тӯли чор насли карнайҳо муайян мекунанд, дар ҳоле ки ҷанги рӯ ба афзоиш бо Ислом ба заволи ниҳой меоварад, вақте ки чор султони Ислом бар подшоҳӣ бартарии олӣ пайдо мекунанд. Таърихи ғарб ва шарқ аз тақсим шудани Империя аз ҷониби Константин дар соли 330 оғоз ёфт.

Чор карнаи Руми Ғарбӣ аз соли 330 оғоз меёбанд, ва карнаи панҷуму шашум қудратеро намояндагӣ мекунанд, ки Руми Шарқиро сукут медиҳанд, ки он Руми Шарқӣ низ дар соли 330 оғоз ёфта буд. Ҳам Руми Шарқӣ ва ҳам Руми Ғарбӣ дар қори бар тахти замин нишонидани қудрати папагӣ дар соли 538 саҳм гузоштанд; бинобар ин, ду хатти Ғарб ва Шарқ тимсоли ду шоҳи Иёлотӣ Муттаҳида мебошанд, ки қудрати папагиро дар қонуни якшанбе боз бар тахт менишонанд. Руми Ғарбӣ дар робитаи набавӣ рамзи ҳилагарии калисоӣ аст, ва Руми Шарқӣ рамзи ҳилагарии давлатист.

Дар доираи таърихи сукути Руми ғарбӣ ва шарқӣ, таърихи Руми папавӣ баён шудааст. Аз калисои шогирдон, ки бо Эфсӯс намояндагӣ мешавад, оғоз намуда, се калисои аввал ба калисои ҷаҳорум мерасанд, ки он папосият аз соли 538 то 1798 мебошад. Дар Ваҳй боби сенздаҳум, папосият ҳамчун ҳукмрон барои 42 моҳ муайян карда мешавад, пас аз он ки захми марговари он аз соли 1798 дар қонуни якшанбе шифо меёбад. «Вақт дигар нахоҳад буд» пас аз соли 1844, бинобар ин чиҳилу ду моҳ рамзи давраи таъкиб аз қонуни якшанбе то замоне аст, ки Микоил бармехезад. Пешқадамон дарк мекарданд, ки калисоҳо, муҳрҳо ва карнайҳо се хатти таърихро намояндагӣ мекунанд, ки мувозӣ бо якдигар ҷараён доранд. Бар хати Руми шарқӣ ва хати Руми папавӣ гузоштани шаҳодати нубувватии Руми ғарбӣ як

татбиқи нубувватӣ нест, ки аз ҷониби миллериён истифода шуда бошад, аммо ин усул ба ҳеҷ яке аз фаҳмишҳои устуворшудаи онҳо муҳолифат намекунад.

Сатр бар сатр, чор карнаи аввал бояд бар таърихе, ки бо карнаҳои панҷум ва шашум намояндагӣ шудааст, татбиқ карда шаванд; ва сипас хатти се калисои аввал, ки ба давраи таъқиби папавӣ, ки бо калисои чорум намояндагӣ мешавад, мебарад. Чор карнай дар хатти аввал, чор султон дар хатти дуюм, ва чор калисо дар хатти сеюм. Рақами «чор» ҷаҳоншумулро ифода мекунад, вале ҳамчунин вайроншавии тадриҷии ё қудрати шахрвандӣ ва ё қудрати динӣ низ ифода менамояд. Он чи ки ин рақам ифода мекунад, аз матн муайян карда мешавад.

Дар замони қонуни якшанбе қудрати папавӣ барқарор мегардад. Бори аввал, вақте ки папавӣ ба қудрат оварда шуд, як давраи сисолаи омодагӣ вучуд дошт. Дар чор калисои аввал, калисои чорум папавӣ мебошад, ва калисои аввал шогирдон буданд, ки ҳамчун Эфсӯс тасвир шудаанд. Се насли аввали калисои масеҳӣ ба калисои чоруми Тиотира оварданд, ки онро Изобал намояндагӣ мекунад. Вақте ки шумо ба Тиотира мерасед, дар соли 538, дар Шӯрои Орлеан қонуни якшанбе ба иҷро дароварда шуд, ва ба ин васила қонуни якшанбе дар Иёлоти Муттаҳида муайян карда мешавад, ҳангоме ки захми марговари соли 1798 шифо меёбад.

Таърих аз соли 1798 то қонуни якшанбе дар Иёлоти Муттаҳида бо чор калисои аввал муаррифӣ мешавад. Калисои чоруми Тиатира қонуни якшанбе ва таъқиби папавиро, ки баъд аз он меояд, ифода мекунад. Калисои аввали Эфсӯс, он калисое ки муҳаббати аввали худро аз даст дод, дар анҷоми он вайронии тадриҷии чорқадамӣ, дар қонуни якшанбеи Тиатира, ба поён расид. Насле, ки ба қонуни якшанбеи Тиатира мебарад, насли сеюми Перғомус аст. Тиатира қонуни якшанберо то басташавии муҳлати файз намояндагӣ мекунад, ва Перғомус созишкории насли сеюмро, ки роҳи Тиатираро омода месозад, намояндагӣ мекунад. Насли сеюми Перғомус ва он созишкорие, ки онро ифода мекунад, бори нахуст дар замони Константин ба амал омад, ки вай нахустин қонуни якшанберо дар соли 321 қабул кард. Иёлоти Муттаҳида ҳамчун барраи Эфсӯс оғоз ёфт, аммо вақте ки Тиатираро боз бар тахт менишонад, он мисли аждаҳо сухан мегӯяд.

Нобудшавии тадриҷии Иёлоти Муттаҳида дар чор калисои аввали Ваҳй тасвир шудааст. Нобудшавии тадриҷии салтанати шашуми пешгӯии Китоби Муқаддас дар тӯли чор насл ба амал меояд, ки ба қонуни якшанбе мебаранд, ки дар он ҳайвони заминӣ чун аждаҳо сухан мегӯяд. Насли ниҳой бо аждаҳо намояндагӣ мешавад, ки хазанда аст, чунон ки дар Боғи Адан буд; ва ба ҳамин сабаб ҳам Яҳёи Таъмиддиханда ва ҳам Исо насли охирини Исроили қадимро «насли афъиён» номиданд.

Насли ҷаҳорум ва охирин ё «насли баргузида»-ест, ки саду чилу чор ҳазорро намояндагӣ мекунад, ё ҳамтои он, яъне насли афъӣ. Як табақа сурати Масеҳро ташкил додааст, табақаи дигар сурати ҳайвон — морро. Насли афъӣ дар Каломи Худо чор бор бевосита баён гардидааст. Муҳтавои матн дар ҳар як ишора гуногун аст.

Аммо чун дид, ки бисёре аз фарисиён ва саддуқиён назди таъмиди ӯ меоянд, ба онҳо гуфт: Эй насли афъӣҳо, кист, ки шуморо огоҳ кардааст, то аз ғазаби оянда бигурезед? Матто 3:7.

Агар «насли афъӣ» танҳо баъзе суханони таҳкиромезе мебуд нисбат ба чанд фирқаи мардум, ки Юҳанно онҳоро дӯст наметошт, пас дар бораи ин ибора чизе барои гуфтан наметонд. Аммо ҳар калима дар Қаломи Худо муқаддас аст, бинобар ин Юҳанно ба саддуқиён ва фарисиён унвони мушаххасе медод. Он унвон ба таври нубувватӣ аз ҷониби заминаи он порчае муайян карда мешавад, ки дар он ифода шудааст. Дар он порча Юҳанно ҳамчун анҷомдиҳандаи хизмати худ муаррифӣ мешавад, сипас саддуқиён ва фарисиён ба ривоят ворид мегарданд. Дар оятҳои оғозин Юҳанно ҳамчун «овоз дар биёбон»-и Ишаъё муаррифӣ мешавад.

Дар он рӯзҳо Яҳёи Таъмиддиҳанда омад ва дар биёбони Яҳудия мавъиза намуда, мегуфт: «Тавба кунед, зеро Малакути Осмон наздик аст».

Зеро ин ҳамон касест, ки дар бораи ӯ пайғамбар Ишаъё гуфтааст:

Овози нидокунандае дар биёбон: роҳи Худовандро муҳайё кунед, тариқҳои роғи рост созед.

Ва ҳамон Яҳё либосе аз паҳми шутур бар тан дошт, ва миёнбанде аз ҷарм бар камараш; ва ҳӯроқаш малаҳҳо ва асали ваҳшӣ буд.

Пас Ерусалим ва тамоми Яҳудия ва ҳамаи навоҳии гирди Ёрдун назди вай берун меомаданд, ва дар Ёрдун аз дасти вай таъмид меёфтанд, ва ба гуноҳҳои худ иқро мекарданд. Аммо чун дид, ки бисёре аз фарисиён ва саддуқиён назди таъмиди вай меоянд, ба онҳо гуфт: эй насли аз морони афъӣ, кист, ки шуморо огоҳ кардааст, то аз ғазаби оянда бигурезед? Матто 3:2–7.

Насли охири Исроили қадимро ҳамчун «насли афъӣ» меноманд, аз ҷониби пайғамбаре, ки аз биёбон баромада буд. Юҳанно ҳамон пайғамбарест, ки нақши қосиди Малокиро ба ҷо овард, ки роҳро барои Қосиди Аҳд омода сохт; ва ӯ ҳамчунин ҳамон овоз дар биёбон буд, ки Ишаъё ӯро муайян кардааст.

Агар мо «барғҳо»-ро ҳамчун рамз баррасӣ кунем, мебинем, ки онҳо «иқро»-ро ифода мекунанд. Аввалин ишора ба ин дар бораи Одаму Ҳавво аст, ки ноадолатии худро бо барғҳои анҷир пӯшониданд. Онҳо пеш аз ин либоси нур, либоси адолатро дар бар доштанд, аммо вақте ки он аз байн рафт, дарёфтанд, ки бараҳнаанд — Лудикиёне, ки мепиндоранд ҳамаи он чи ба онҳо лозим аст, ин аст, ки пушти «барғҳои иқро» пинҳон шаванд, ва ҳама чиз хуб хоҳад буд. Баъдтар дар ин порча, Юҳанно бевосита бар зидди яҳудиёни Лудикиё суҳан мегӯяд, ки ба насли Иброҳим таъя мекарданд, то онҳоро наҷот диҳад, зеро гумони онҳо фақат барғҳои холии иқро буд. Либоси шахс нишон медиҳад, ки ӯ кист.

Дарахтон рамзи одамон ва салтанатҳои онҳо, ва мева, шоха, тухм, хок, об, реша ва, албатта, барғҳо ҳама ба худ рамзҳои муайяни нубуввати ифода мекунанд; аммо ҳар яке аз ин ҳақиқатҳо ба дигар рамзҳои вобаста аст, ки дар хатҳои гуногуни нубувват, ки аз рамзҳои

нубувватие истифода мебаранд, ки «дарахт»-ро ташкил медиҳанд, тасвир ёфтаанд. Албатта, нахустин рамзи нубуввати дарахт он аст, ки он озмоиши ҳаёт ё мамотро ифода мекунад.

Паёми Юҳанно бо либосе ки ӯ мепӯшид ва бо ғизое ки ӯ меҳӯрд, муаррифӣ мегардад. Ғизои набавӣ, монанди манна дар ибтидои Исроили қадим, ё Нони Осмонӣ дар охир, бояд хӯрда шавад. Ин ғизо паёми набавии имтиҳонкунандаеро ифода мекунад, ки бояд хӯрда шавад, зеро он ҷисми Масеҳ ва ҳуни Ёст. Либосе ки Юҳанно мепӯшид ва ғизое ки ӯ меҳӯрд, паём ва фиристодаеро муайян месозад, ки роҳи Масеҳро тайёр кард. Юҳанно намунаи фиристодаи ниҳоиест, ки роҳи Масеҳро тайёр мекунад, ва Ё Фиристодаи Аҳд аст, ки ногаҳон ба маъбади Худ меояд дар ҳангоми қонуни якшанбе. Вақте ки ин ба амал меояд, бокирағони аблаҳ, ки ҳамчунин Лоудиқиён ва алафҳои бегона мебошанд, насли ниҳои чаҳоруми касонеро намояндагӣ мекунанд, ки даъво доранд ҳалқи ҳақиқии аҳди Иброҳиманд, чунон ки фарисиён ва саддуқиён низ мекарданд, дар замоне ки Юҳанно аз биёбон зоҳир шуд.

Яҳё либосе аз мӯи шутур мепӯшид ва камарбанде аз чарм дошт, ки ба он васлаке монанди афзори баста шудани юғ пайваст буд, чунон ки ҳайвоноти қорӣ бо юғ доранд. Ё малах меҳӯрд ва, бинобар ин, паёми ӯ аз малах буд, ки дар Навиштаҳо рамзи барҷастаи Ислом аст, ва ӯ паёми худро дар бораи Ислом бо асал омехта мекард.

Ва хонадони Исроил номи онро «Манн» ниҳоданд; ва он монанди тухми кашнич буд, сафед; ва таъми он мисли кулчаҳое буд, ки бо асал тайёр карда шудаанд. Хуруҷ 16:31.

Манно рамзи Каломи Худост, ва таъми он мисли асал буд, ки анбиё онро ҳамчун таъми паёме, ки ба сурати хӯрдан тасвир ёфтааст, мешиносонанд. Юҳанно паёми Исломро овард, ки онро малаҳҳо, камарбанди чарми уштур ва мӯии уштур рамзӣ менамоянд. Ҳам малаҳҳо ва ҳам уштур ҳар ду рамзҳои Ислом мебошанд. Он паёми Ислом бо маърифати равшанкунандаи Каломи Худо, ки ба сурати «асал» тасвир шудааст, омехта буд.

Пас Йўнотон гуфт: «Падарам заминро ба изтироб овардааст; бубинед, илтимос, ки чӣ гуна чашмони ман равшан шудаанд, зеро андаке аз ин асалро чашидам». 1 Подшоҳон 14:29.

Юҳанно на танҳо паёми Исломро намояндагӣ мекард, балки ӯ аз биёбон омад, чунонки Илёс низ омад; ва Юҳанно асал намехӯрд, балки асали ваҳширо меҳӯрд, зеро ӯ, ҳамчунин Масеҳ, дар муассисаҳои он рӯзгор, ки асали ҳоси паёми худро доштанд, тарбия наёфта буд; он паёмро ҳамиртуруши фарисиён ва саддуқиён намояндагӣ мекард. Юҳанно асалро аз биёбон меҳӯрд, зеро ӯ аз ҷониби Рӯҳи Муқаддас берун аз муассисаҳои динии замони худ таълим ёфта буд. Камарбанди маъмулии он давра дорои механизми ҳалқавӣ буд, ки шахс либоси пашми шутурини худро ба он мебаст. Он ҳалқа Юҳанноро намояндагӣ мекунад, ки нуктаи гардиш аз мақдаси заминӣ ба сӯи мақдаси осмонӣ буд.

«Паёмбар Юҳанно ҳалқаи пайванддиҳандаи байни ду низоми илоҳӣ буд. Ё, ҳамчун намояндаи Худо, ба майдон омад, то муносибати шариат ва паёмбаронро бо низоми масеҳӣ нишон диҳад. Ё нури хурдтар буд, ки бояд аз пайи он Нури бузургтар меомад. Зехни Юҳанно аз ҷониби Рӯҳулқудс мунаввар гардонида шуда буд, то бар қавми худ нур

афшонад; вале ҳеҷ нури дигаре ҳеҷ гоҳ бар инсони сукуткарда ончунон равшан натобидааст ва нахоҳад тобид, мисли он нуре ки аз таълимот ва намунаи Исои Масеҳ сарчашма мегирад. Масеҳ ва рисолати Ӯ фақат ба таври норавшан, чунон ки дар қурбониҳои соягун рамзӣ нишон дода мешуд, дарк гардида буданд. Ҳатто ҳуди Юҳанно низ ҳаёти ояндаи ҷовидонаро тавассути Начотдиҳанда комилан дарк накарда буд». The Desire of Ages, 220.

Либоси ҳалқагии Юҳанно маҳз дар ҳамон нуқтаи таъмиди Масеҳ зикр мешавад, ки нуқтаи гардиш буд ва онро он маконе намоёндагӣ мекард, ки Юҳанно дар он ҷо таъмид меод. Он макон Байтобара ном дошт, ки маънояш «гузаргоҳи паром» аст, ва маҳз ҳамон ҷоест, ки Исроили қадим, хангоме ки аз биёбон мебаромад, ба Замини Мавҷуд ворид шуд, ҳамон тавре ки Юҳанно низ чунин карда буд.

Албатта, ҳаракати яксаду чилу чаҳор ҳазор ҳамон чизест, ки Юҳанно онро тасвир мекунад, аммо мо танҳо ишора менамоем, ки вақте Исо таъмид гирифт, ҳамон насл буд, ки Ӯ ва Юҳанно онро «насли афъӣ» номиданд. Исо омад, то шарияти Даҳ Аҳкоми Худоро бузург гардонад, ва Ӯ ҳар калимаро дар Китоби Муқаддас илҳом бахшид; пас, вақте Ӯ насли охири Исроили қадимро насли афъӣ мехонад, Ӯ комилан медонад, ки аҳкоми дуум довариро, ки дар наслҳои сеюм ва чаҳорум ба иҷро мерасад, муайян мекунад.

Насли сеюм ва чаҳорум довари тадриҷиро ифода мекунанд, ки дар насли чаҳорум, яъне насли афъизодаҳо, ба поён мерасад. Таъмиди Масеҳ 9/11-ро намунасозӣ мекунад. Насли Лоудикияи Адвентистони Рӯзи Ҳафтум аз ҳамон вақт боз дар насли ниҳии худ қарор доштааст. Паёми Яҳё ба фарисиён ва саддуқӣён ҳамон паёми Лоудикия буд.

Аммо чун дид, ки бисёре аз фарисиён ва саддуқӣён ба назди таъмиди ӯ меоянд, ба онҳо гуфт:

Эй насли моронҳои заҳрдор, кӣ шуморо огоҳ кардааст, ки аз ғазаби оянда бигузрезед?

Пас самарҳое ба бор оваред, ки лоиқи тавба бошанд; ва дар дили худ нагӯед, ки: «Мо Иброҳимро падари худ дорем».

зеро ман ба шумо мегӯям, ки Худо қодир аст аз ҳамин сангҳо барои Иброҳим фарзандон бархезонад.

Ва алҳол табар ҳам бар решаи дарахтон ниҳода шудааст; бинобар ин ҳар дарахте ки меваи нек намеоварад, бурида ва ба оташ андохта мешавад. Ман шуморо бо об барои тавба таъмид медиҳам; аммо Он Касе ки баъд аз ман меояд, аз ман тавонотар аст, ки ман сазовор нестам пойафзоли Ӯро бардорам; Ӯ шуморо бо Рӯҳулқудс ва ба оташ таъмид хоҳад дод. Белаш дар дасти Ӯст, ва хирмани Худо комилан пок хоҳад кард, ва гандуми Худо ба анбор ҷамъ хоҳад овард; аммо коҳро бо оташи хомӯшнашаванда хоҳад сӯзонд.

Пас Исо аз Ҷалил ба назди Урдун, назди Яҳё меояд, то аз дасти ӯ таъмид ёбад. Матто 3:7–13.

Исо аз Ҷалил омад, ки рамзи нуқтаи гардишест, мувофиқ бо маънои тасмаи миёни Юҳанно ва маънои Байтобара. Он гоҳ кори Юҳанно, ки омода кардани роҳ буд, ба кори Масеҳ, яъне устувор гардондани аҳд, табдил ёфт. Сӣ соли омодагӣ ба анҷом расид ва сею ним соли пеш аз салиб ва пас аз он оғоз ёфт.

Паёми Яҳё ҳушдоре буд аз ғзаби оянда ҳангоми харобии Ерусалим, харобие ки ҳамчунин анҷоми ҷаҳон ва ҳафт балои охириро таҷассум менамояд. Он паёми ҳушдор дар заминаи ислом қарор дода шуда буд, ва онро марде мерасонд, ки на танҳо паёмовари Малоқ — он ки роҳро тайёр месозад — ва нидои Ишаъ дар биёбонро ба иҷро расонд, балки инчунин паёми Илёсро низ, зеро либоси Яҳё ба либоси Илёс ҳаммонанд буд, ҳамон гуна ки паёми Яҳё ба паёми Илёс ҳаммонанд буд.

Ва ӯ ба онҳо гуфт: «Он марде, ки ба пешвози шумо баромада, ин суҳанонро ба шумо гуфт, чӣ гуна мард буд?» Ва онҳо ба ӯ ҷавоб доданд: «Ў марде пашмолуд буд ва камарбанди ҷармине бар миёнаш баста буд». Ва ӯ гуфт: «Ин Илёс Тишбист». 4
Подшоҳон 1:7, 8.

Агар онҳо аз Юҳанно, на аз Илёс, мепурсиданд: «Ў чӣ гуна мард буд?» ба онҳо ҷавоб дода мешуд: «Марде пашмин, ва камарбанди ҷармин бар миёни худ баста.» Тамоми хизмати шашмоҳаи Юҳанно дар он порчае таҷассум ёфтааст, ки дар он насли ниҳой ва ҷорум ба таври мушаххас муайян ва таъриф мешавад. Паёми Лаодикия ба онҳо бевосита ба даъвои онҳо, ки қавми аҳди Худо мебошанд, ҳамла мекунад; он онҳоро аз ғзаби оянда, ҷунон ки бо табаре, ки ба решаҳои дарахтон зада мешавад, тасвир ёфтааст, ҳушдор медиҳад. Дар ин паём ҳамчунин буд, ки Масеҳ раванди имтиҳонро, ки бо Юҳанно оғоз ёфта буд, ба анҷом хоҳад расонд. Баъдтар дар Матто, Исо низ яҳудиёро «насли афъӣ» меҳонад, ва Ў ин андешаро аз мавзӯи Юҳанно дар бораи бурида афкандани дарахт идома дода, мефаҳмонад, ки ҷаро.

Ё дарахтро неқӯ гардонед ва самари онро неқӯ; ё дарахтро фасодзада гардонед ва самари онро фасодзада: зеро дарахт аз самари худ шинохта мешавад. Эй насли афъиён, шумо, ки бад ҳастед, чӣ гуна метавонед суҳанони неқӯ бигӯед? зеро даҳон аз фаровонии дил суҳан мегӯяд. Одами неқ аз ганҷинаи неқи дил чизҳои неқ мебарорад; ва одами бад аз ганҷинаи бад чизҳои бад мебарорад. Аммо Ман ба шумо мегӯям, ки барои ҳар суҳани ботиле, ки одамон мегӯянд, онҳо дар рӯзи доварӣ ҷавоб хоҳанд дод. Зеро аз суҳанони худ сафед хоҳӣ шуд, ва аз суҳанони худ маҳкум хоҳӣ гардид. Матто 12:33–37.

Рӯзи доварӣ, мувофиқи аҳкоми дуҷум, дар насли ҷорум аст. Доварӣ бар паёме асос меёбад, ки мо ба забон меорем, ва он паём аз дилҳои мо бармеояд. Маҳз паёме, ки мо мегӯем, муайян месозад, ки оё мо «насли баргузида»-и Петрус ҳастем ё «насли афъиён». Ҷар яке аз ин ду табақа дар анҷоми раванди озмоиш зоҳир мегардад, он ҷо ки Масеҳ, ҳамчун марди ҷорӯби хирман, хирмани Худро пок месозад. Ҷунон ки бо равшан дар масали даҳ бокира, паём низ ё ба воситаи дили бад, ё дили неқ ифода мешавад. Ишораи Масеҳ ҳамчунин меафзояд, ки ин насли афъиён, ки насли ҷорум ва ниҳой аст, аломате металабад, ва ягона аломате, ки ба онҳо дода мешуд, аломати Юнус буд.

Пас баъзе аз китобдонон ва фарисиён ҷавоб дода, гуфтанд: «Устод, меҳоҳем аз Ту аломате бубинем». Аммо Ё ба онҳо ҷавоб дода, гуфт: «Насли шарир ва зинокор аломат металабад; вале ба он ҳеч аломате дода нахоҳад шуд, ҷуз аломати Юнуси набӣ. Зеро, чунон ки Юнус се рӯз ва се шаб дар шиками моҳи бузург буд, ҳамон тавр Писари Одам низ се рӯз ва се шаб дар дили замин хоҳад буд. Мардуми Нинве дар доварӣ бо ин насл бархоста, онро маҳкум хоҳанд кард, зеро онҳо аз мавъизаи Юнус тавба карданд; ва инак, бузургтар аз Юнус дар ин ҷост. Маликаи ҷануб дар доварӣ бо ин насл бархоста, онро маҳкум хоҳад кард, зеро ӯ аз канорҳои дуртарини замин омад, то ҳикмати Сулаймонро бишнавад; ва инак, бузургтар аз Сулаймон дар ин ҷост». Матто 12:38–42.

Масеҳ ба яҳудиён ҳамчун насли афъиён ишора кард, ва Ё намунаҳои довариро, ҳамчун паёми Юнус ва паёми ҳикмати Сулаймон, ба кор мебарад. Исо аз рӯи муҳит ва бо ду шохид муайян месозад, ки насли афъиён насли чорум аст, зеро дар насли чорум доварӣ ба анҷом мерасад.

Яксаду чор ҳазору чаҳор ҳазор парчам, ё нишонаи айёми охир мебошанд, ҳамчунон ки шарияти Худо ва рӯзи шанбе низ ҳастанд. Нишонаи Юнус нишонаи эҳё аст, ки барои яҳудиён дар рӯзгори Масеҳ таъмиди Ё буд, вақте ки Рӯҳулқудс нозил шуд ва ба сурати кабӯтар ифода ёфт. Юнус маънои «кабӯтар»-ро дорад. Юнус, Юҳаннои Ваҳйавис, Дониёл, Юсуф ва Лаъзор намояндаи он яксаду чилу чор ҳазор ҳастанд, ки пас аз сеюним рӯз мурда дар кӯча хобидан эҳё карда мешаванд. Дар он вақт онҳо бояд аз Лоадикия ба Филадельфия гузаранд ва ба ин васила ҳаштуми аз миёни ҳафт гарданд. Юнус рамзи таъмид аст, зеро ӯ ба об андохта шуд ва вақте ки моҳӣ ӯро фурӯ бурд, ба таври рамзӣ мурд. Баъд аз он ӯ эҳё гардид, чунон ки Юҳанно низ, вақте ки аз равғани ҷӯшон бароварда шуд, ва чунон ки Дониёл, вақте ки аз ғори шерон бароварда шуд, ва чунон ки Юсуф, вақте ки аз ҷох бароварда шуд, ҳамон тавр ки Лаъзор низ, ки мӯъҷизаи муҳркунанда дар замони Масеҳ буд. Яҳудиён нишонаи Юнусро, ки бо эҳёи Масеҳ ифода ёфта буд, равшантар аз он наметавонишанд бубинанд, ки Адвентизм нишонаи 9/11-ро, ки нишонаи Юнус аст, мебинад.

Мо ин мавзӯро дар мақолаи оянда идома хоҳем дод.

«Бори огоҳие, ки алҳол бояд ба қавми Худо, ҳам ба наздикон ва ҳам ба дурдастон расонида шавад, паёми фариштаи сеюм аст. Ва онҳое ки мекушанд ин паёмро дарк намоянд, аз ҷониби Худованд ба татбиқи чунин Калом роҳнамоӣ нахоҳанд шуд, ки асосро суғардонад ва сутунҳои имонро бардорад, ки Адвентистони рӯзи ҳафтумро он чи имрӯз ҳастанд, гардонидааст. Ҳақиқатҳое ки ба тартиби худ, ҳангоме ки мо дар тӯли хати нубуввате ки дар Каломи Худо ошкор гардидааст пеш мерафтем, кушода мешуданд, имрӯз низ ҳақиқатанд, ҳақиқати муқаддас, ҳақиқати ҷовидонӣ. Онҳое ки дар таърихи пешини таҷрибаи мо он роҳро қадам ба қадам тай намуда, занҷири ҳақиқатро дар нубувватҳо медиданд, барои қабул кардан ва итоат намудани ҳар шуълаи нур омода гардида буданд. Онҳо дуо мекарданд, рӯза медоштанд, мечустанд ва барои ҳақиқат мисли ганҷҳои ниҳон кофта мечустанд, ва мо медонем, ки Рӯҳулқудс моро таълим меод ва роҳнамоӣ менамуд. Назарияҳои бисёре пешниҳод мешуданд, ки шабоҳате ба ҳақиқат доштанд, аммо чунон бо навиштаҳои муқаддасе ки нодуруст тафсир ва

нодуруст татбиқ шудаанд, омехта буданд, ки ба гумроҳиҳои хатарнок мебурданд. Мо хеле хуб медонем, ки чӣ гуна ҳар нуқтаи ҳақиқат муқаррар гардид ва мӯҳр бар он аз ҷониби Рӯҳи Муқаддаси Худо гузошта шуд. Ва дар тамоми он вақт садоҳое шунида мешуданд: “Ин аст ҳақиқат”, “Ман ҳақиқатро дорам; аз паси ман биёед”. Аммо хушдорҳо мерасиданд: “Аз паси онҳо наравед. Ман онҳоро нафиристодам, вале онҳо давиданд”. (Нигаред ба Ирмиё 23:21.)»

«Роҳнамоии Худованд равшан буд, ваҳйҳои Ӯ дар бораи он чи ҳақиқат аст, бисёр аҷиб буданд. Нуқта ба нуқта аз ҷониби Худованди Осмон устувор гардонида шуд. Он чи он вақт ҳақиқат буд, имрӯз низ ҳақиқат аст. Аммо овозҳо бас намешаванд, ки шунида шаванд: “Ин ҳақиқат аст. Ман нури нав дорам.” Вале ин нурҳои нави марбут ба хатҳои нубувват дар нодуруст татбиқ қардани Калом ва мардумони Худоро бе лангаре, ки онҳоро нигоҳ дорад, саргардон гузоштан зоҳир мегарданд. Агар донишҷӯи Калом ҳақиқатхоеро, ки Худо дар роҳнамоии қавми Худ ошкор намудааст, бигирад ва ин ҳақиқатҳоро аз онҳо худ гардонад, онҳоро ҳазм кунад ва ба ҳаёти амалии худ ворид созад, он гоҳ онҳо маҷроҳои зиндаи нур хоҳанд буд. Аммо онҳое ки худро ба омӯзиши назарияҳои нав бахшидаанд, омехтае аз ҳақиқат ва хато доранд, ва пас аз кӯшиши барҷаста нишон додани ин чизҳо, нишон додаанд, ки шамъи худро аз қурбонгоҳи илоҳӣ наафрӯхтаанд, ва он дар торикӣ хомӯш шудааст». Selected Messages, book 2, 103, 104.